

EURO 2012 vs. Sustainable Development

EURO 2012 a zrównoważony rozwój

Zbigniew M. Karaczun

*Katedra Ochrony Środowiska SGGW, Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa,
E-mail: zbignew_karaczun@sggw.pl*

Abstract

The term sustainable development is well defined, however we are still in search for its proper practical interpretation. This also relates to the sport. Sport events like Olympic Games or the World Cups are the huge events which can have the large, negative influence on the environment. Therefore the efforts are undertaken to organize such events to ensure that this influence will be the smallest. The previous European Football Cup, organized by Austria and Switzerland, has showed that it is possible to reduce the Carbon Footprint of these events and prepare them in line with the sustainable development principle.

The analysis of the preparations of EURO 2012 in Poland shows that the country has not draw out conclusions from the experiences of EURO 2008. There is a lack of environmental questions in the Polish public debate about championships, the sustainable strategy has not been prepared, the environmental objectives has not been defined. It can be recognised that the constitutional principle of the sustainable development in Poland is understood in the very narrow way, as the realization of environment protection projects and not as the integration of environmental aims to the strategy of the socio-economic development.

Key words: sustainable development, sport, sustainable sport events

Streszczenie

Chociaż pojęcie rozwój zrównoważony jest dobrze zdefiniowane, to nadal poszukuje się jego właściwej interpretacji praktycznej. Dotyczy to także sportu. Imprezy sportowe: olimpiady czy mistrzostwa świata, to ogromne wydarzenia, które mogą mieć duży, negatywny wpływ na środowisko. Dlatego też podejmowane są wysiłki, aby tak organizować takie imprezy, żeby ten wpływ był jak najmniejszy. Dobrym przykładem są tu poprzednie Mistrzostwa Europy w piłce nożnej, zorganizowane przez Austrię i Szwajcarię. Wykazały one, że możliwe jest przeprowadzenie turnieju zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w konsekwencji ponad dwukrotnie zmniejszenie jego śladu węglowego.

Analiza przygotowań Polski do organizacji turnieju EURO 2012 wskazuje, że nie wykorzystano doświadczeń płynących z EURO 2008. Zagadnienia środowiskowe w zasadzie w debacie o mistrzostwach nie są poruszane. Rozpoczynając przygotowania do turnieju nie stworzono strategii ich zrównoważonej organizacji, nie wskazano celów środowiskowych, które powinny zostać osiągnięte, a działania środowiskowe ograniczono do wypełnienia wymogów formalnych, wynikających z przepisów obowiązującego prawa. Można więc uznać, że konstytucyjna zasada zrównoważonego rozwoju jest w Polsce rozumiana w sposób zawężony, jako realizacja projektów sozologicznych, a nie integracja celów środowiskowych do strategii rozwoju społeczno-gospodarczego.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, sport, zrównoważone wydarzenie sportowe

Introduction

Although Brundtland Report (1987) was published over two decades ago, the real meaning of *sustainable development* is still being debated. Is it just a catchy but empty neologism, with no meaning behind it? Or a modern oxymoron (Redclift, 2009),

Wstęp

Niemal ćwierć wieku od opublikowania raportu Brundtland (1987) trwa dyskusja nad rzeczywistym znaczeniem pojęcia rozwój zrównoważony. Czy jest to jedynie pięknie brzmiący neologizm, za którym nie kryje się rzeczywista treść? Czy nie jest

overused by politicians and industry managers in order to hide a lack of real environmental protection initiatives and to cynically exploit the social need for pro-environmental action to achieve even more effective advertising? Or quite the opposite – we should see it as an alternative to the prevailing economic growth paradigm, a paradigm that leads to natural resource depletion, biosphere degradation and unsettling of ecological balance (Skowroński, 2006; Gałuszka and Migaszewski, 2009; Paschalis-Jakubowicz, 2011), in others it proves highly problematic or even unfeasible. Some researches go as far as claiming that the concept of sustainable development is nothing more than a non-implementable myth (Sztumski, 2006) or that its aim is to maintain the current development model, with slight modifications only (Hull, 2007).

Pawłowski (2009) rightly claims, however, that the real meaning of sustainable development depends on the results of the debate at the ethical level and on the answers to the following questions: which values should we adopt and why should we behave in one way or another? If we manage to go beyond our species egoism and behave as a trustworthy guardian towards the surrounding environment, the concept of sustainable development will translate into reduced consumption levels, lower use of non-renewable resources and better adjustment of civilisation and technology development to the ecological capacity of our planet (Russell, 2010). At the individual level this requires conscious consumer choices, while at the political level it necessitates decisions that ensure integration of environmental objectives into economic and social strategies. Therefore, the way in which we define sustainable development has practical consequences.

Following the legal norm established by the Constitution of the Republic of Poland, environmental protection should be implemented in accordance with the principle of sustainable development. The latter is defined in the Polish Act of 27 April 2001 on the Environmental Protection Law (EPL Act) as follows: *social and economic development that integrates political, economic and social activities and simultaneously preserves ecological balance and stability of main natural processes in order to ensure that basic needs of respective communities or citizens, both in current and future generations, are satisfied*. Unfortunately, neither the EPL Act nor strategic documents specify how this constitutional norm should be implemented in practical terms. Therefore, the question whether this norm is implemented through narrowly understood environmental protection investments or through changes in the strategies for fulfilling the adopted objectives depends to a large extent on the environmental awareness of decision makers (Pawłowski, 2009).

Preparations to the UEFA EURO 2012 constitute a good example for analysing how the principle of

to więc swoisty oksymoron naszych czasów (Redclift, 2009), którego nadużywają politycy i menadżerowie przemysłu próbujący ukryć brak rzeczywistych działań na rzecz ochrony środowiska i cynicznie wykorzystujący społeczną potrzebę działań ochrony środowiska dla skuteczniejszego reklamowania swoich produktów? Czy wręcz odwrotnie, jest to alternatywa do dotychczasowego paradygmatu wzrostu gospodarczego prowadzącego do wyczerpywanie zasobów naturalnych, ubożenia biosfery i zachwiania równowagi ekologicznej (Skowroński, 2006; Gałuszka i Migaszewski, 2009; Paschalis-Jakubowicz, 2011). Niektórzy badacze stawiają wręcz tezę, że idea zrównoważonego rozwoju jest mitem, który w praktyce nigdy nie jest realizowany (Sztumski, 2006) lub też, że wyraża on dążenie do utrzymania dotychczasowego sposobu rozwoju, poddanego jedynie niewielkiej modyfikacji (Hull, 2007).

Jak jednak słusznie zauważa Pawłowski (2009) to, czym w rzeczywistości jest (lub będzie) zrównoważony rozwój zależy od wyników dyskusji na poziomie etycznym, od odpowiedzi na pytania: jakie wartości należy przyjąć i dlaczego postępować w określony, a nie inny, sposób. Jeżeli wzniesiemy się ponad własny, gatunkowy egoizm i będziemy potrafili wobec otaczającego nas środowiska przyjąć postawę spolegliwego opiekuna, to idea zrównoważonego rozwoju przekładać się będzie na ograniczenie konsumpcji i zużycia zasobów nieodnawialnych oraz dostosowanie rozwoju cywilizacyjnego i technologicznego do pojemności ekologicznej planety (Russell, 2010). Na poziomie indywidualnym wymagać to będzie podejmowanie świadomych wyborów konsumenckich, na poziomie politycznym podejmowania decyzji wspierających taki kierunek rozwoju, który zapewni, że cele środowiskowe integrowane będą w strategii gospodarcze i społeczne. Oznacza to więc, że sposób zdefiniowania zrównoważonego rozwoju będzie miał konsekwencje praktyczne.

Zgodnie z normą prawną Konstytucji Rzeczypospolitej Polski (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.) ochrona środowiska w naszym kraju powinna być realizowana zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Samo pojęcie zostało uszczegółowione w ustawie z 27 IV 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm.): *jest to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń*. Niestety, ani ustawa, ani dokumenty strategiczne nie wskazują jak w praktyce winna być wdrażana norma zawarta w konstytucji. Stąd też to świadomość ekologiczna osób podejmu-

sustainable development is understood in Poland. The European Football Championship constitutes one of the largest sport events in Europe. In order to organise it, Poland and Ukraine have to carry out many investments, such as: construction of stadiums, modernisation, development and construction of accommodation infrastructure (hotels, pensions) and transport infrastructure. Moreover, several hundred thousand football fans will visit these countries during the event, contributing among other things to higher emissions (related to transport to host countries and between the stadiums), increased water consumption and larger quantities of sewage and waste. In general, countries can adopt various approaches when preparing to such events – they can disregard environmental protection needs whatsoever, they can limit themselves to implementing only these investments that are legally required or they can try to avoid negative environmental impacts, i.e. approach these issues with sustainability in mind.

Organisation of EURO 2012 has received a status of an important national programme. The Prime Minister, Donald Tusk, referred to it in his policy statement, saying: *I promise to the citizens of Poland, we shall organise EURO 2012. (...) And I also want to assure you, and I give my word for it, that the championship not only will take place in Poland but will also be well organised. (...) Yes, together with local governments we will prepare this championship well. We also want this event to work as a significant element of an integrated promotion strategy for our country* (Tusk, 2007). Therefore, it is justified to assume that the analysis of Poland's preparations to EURO 2012 and how environmental problems are approached and solved should provide an answer to the question on how Polish politicians perceive and treat sustainable development.

From sustainable sport to sustainable sport events

Since antiquity it has been believed that sport, as a form of human activity, should integrate various spheres. When organising Olympic Games ancient Greeks claimed *a healthy mind in a healthy body*. Sport was perceived as an element complementing human development – spiritual development should be balanced by physical fitness. Although this concept did not cover environmental protection issues, the very idea of balancing various areas of human activity deserves attention. It follows the current understanding of sustainable development, i.e. maintaining equilibrium between different spheres: social life, economic life and environmental protection. Moreover, many experts and people dealing with sport still adopt such an approach towards this area of human activity (Dickson and Arcodia, 2010). Nevertheless, it is worth remembering that it also limits the debate on sustainable development,

jącej decyzję w największym stopniu decyduje czy wdrażanie tej normy oznaczać będzie podejmowanie wąsko rozumianych inwestycji zoologicznych, czy też powodować zmiany w sposobie osiągania zamierzonych celów (Pawłowski, 2009). Dobrym przykładem dla przeanalizowania jak w Polsce rozumiana jest zasada zrównoważonego rozwoju wydają się być przygotowania do organizacji turnieju UEFA EURO 2012. Mistrzostwa Europy w piłce nożnej to jedna z największych imprez sportowych Europy. Jej organizacja w Polsce i na Ukrainie wymaga nie tylko przeprowadzenia wielu inwestycji: budowy stadionów, modernizacji, rozbudowy i budowy nowej infrastruktury pobytowej (hotele, pensjonaty) i komunikacyjnej, ale oznacza też przyjazd kilkuset tysięcy kibiców, co powodować będzie m.in. wzrost emisji zanieczyszczeń związany z podróżą i poruszaniem się pomiędzy stadionami, na których rozgrywane będą mecze, większe zużycie wody, wzrost ilości ścieków i odpadów. Przygotowania do turnieju mogą być prowadzone w rozmaity sposób – z całkowitym pominięciem potrzeb ochrony środowiska, z wdrażaniem tylko minimalnych, wymaganych przez normę prawną inwestycji w tym zakresie, lub też w sposób zrównoważony, dążący do uniknięcia powstania negatywnych oddziaływań.

Zorganizowanie Mistrzostw Europy w 2012 r. zostało uznane za ważny program narodowy. Odnosił się do tego w swoim *exposé* Premier Donald Tusk mówiąc: *Obiecuję Polakom, zorganizujemy Euro 2012. (...) I chcę także Państwu zapewnić i dać słowo, że te mistrzostwa nie tylko odbędą się w Polsce, ale będą także dobrze zorganizowane (...) Tak, wspólnie z samorządami dobrze przygotowujemy te mistrzostwa. Chcemy, aby ta impreza stała się także istotnym elementem takiej zintegrowanej strategii promocyjnej naszego kraju* (Tusk, 2007). Można więc przyjąć, że analiza procesu przygotowania Polski do organizacji EURO 2012 oraz sposobu podejścia do problemów ochrony środowiska i ich rozwiązywania pozwoli odpowiedzieć na pytanie czym, zdaniem krajowych polityków, jest rozwój zrównoważony.

Od zrównoważonego sportu do zrównoważonych imprez sportowych

Sport jest tą formą aktywności ludzkiej, w odniesieniu do której od starożytności wymagano, aby łączył w sobie różne sfery. *W zdrowym ciele zdrowy duch* – twierdzili w starożytności Grecy organizując igrzyska olimpijskie. Sport miał być dopełnieniem rozwoju człowieka, rozwój duchowy powinna równoważyć sprawność fizyczna. Choć w podejściu tym nie uwzględniano kwestii środowiska przyrodniczego, to sama idea równoważenia różnych sfer aktywności ludzkiej godna jest odnotowania. Nie tylko dlatego, że jest ono zgodne z obecnym rozumieniem zrównoważonego rozwoju

as it refers only to selected major problems of modern competitive sport: too early and excessively burdening junior training, unbalanced senior training, doping, high injury rate, commercialisation, etc. Although it refers to environmental issues, they are rather marginalised and the discussion is limited to statements of a general nature, e.g.: that environmental protection should constitute an integral element of the debate on sport and that sport events should be organised in places where environmental pollution does not constitute a threat to sportsmen's and sportswomen's health. Therefore, it is justified to claim that this approach is too limited and does not cover all the problems connected with preparation and organisation of sport events (Collins, Jones and Munday, 2009).

The European Union has noticed this problem and in September 2000 the ministers of sport from the EU member states adopted a resolution stating that introduction of sustainable development principle constitutes a challenge for the whole sport world and state governments (Recommendation..., 2000). The European Economic and Social Committee has also called for taking action in this area, recommending that sustainable development issues, i.e. social, cultural, economic and environmental aspects, are taken into consideration during organisation of sport events (European Economic and Social Committee, 2005). Despite this the EU has not introduced any measures regulating organisation of sport events, claiming that *the current legislative framework does not give the EU a specific legal competence for sport* (European Commission, 2007a). This position results among other things from the opinion of the Legal Affairs Committee of the European Parliament on the future of professional football in Europe. The opinion states that: *as a result of legal uncertainty, it is not clear either how much autonomy self-regulating bodies, such as UEFA, national associations and national leagues, enjoy and to what extent they are bound (...) by certain principles of Community law* (Legal Affairs Committee, 2006).

Although the European Commission did not undertake any legislative initiative, it prepared and published the *White Paper on Sport* (European Commission, 2007b). Apart from discussing various social and economic issues and secure sport training it also states that *the practice of sport, sport facilities and sport events all have a significant impact on the environment. It is important to promote environmentally sound management, fit to address inter alia green procurement, greenhouse gas emissions, energy efficiency, waste disposal and the treatment of soil and water. European sport organisations and sport event organisers should adopt environmental objectives in order to make their activities environmentally sustainable*. The publication of the *White Paper* constituted a clear signal that should the subjects organising sport

(jako równoważenia różnych sfer aktywności, życia społeczno-gospodarczego i ochrony środowiska), ale także dlatego, że takie podejście do sportu, w środowisku ekspertów i osób zajmujących się tą strefą aktywności, jest nadal obecne (Dickson i Arcodia, 2010). Stanowi jednak zawężenie debaty dotyczącej zrównoważonego rozwoju, odnosi się bowiem tylko do wybranych, kluczowych problemów współczesnego sportu wyczynowego: zbyt wczesnego i obciążającego treningu juniorów i jednostronnego treningu seniorów, doping, urazowości, komercjalizacji i in. Chociaż zagadnienia środowiskowe są poruszane, to w podejściu tym, jedynie na marginesie i zazwyczaj nie wykraczając poza generalne stwierdzenia: że ochrona środowiska powinna stanowić integralny element dyskusji o sporcie, a imprezy powinny być organizowane w rejonach, w których zanieczyszczenie środowiska nie stanowi zagrożenia dla sportowców. Można więc uznać, że jest to podejście zbyt wąskie, nie obejmujące swoim zakresem całokształtu problematyki jakie niesie za sobą przygotowanie i organizacja imprez sportowych (Collins, Jones i Munday, 2009).

Problem ten dostrzegła Unia Europejska. We wrześniu 2000 r. unijni ministrowie ds. sportu uzgodnili rezolucję, która stwierdzała, że wprowadzenie zasady zrównoważonego rozwoju do organizacji imprez sportowych jest wyzwaniem dla całego świata sportu i rządów krajów członkowskich (Recommendation Rec (2000)17..., 2000). Do podjęcia działań wzywał także Europejski Komitet Społeczno-Ekonomiczny, który postulował, aby przy organizacji imprez sportowych uwzględniane były aspekty zrównoważonego rozwoju, czyli kwestie społeczno-kulturalne, gospodarcze i ekologiczne (Europejski Komitet, 2005). Pomimo nakreślenia problemu, Unia Europejska nie wprowadziła w zakresie organizacji imprez sportowych żadnych instrumentów, gdyż – jak to określono – *obowiązujące ramy legislacyjne nie dają UE konkretnych kompetencji prawnych w zakresie sportu* (KE, 2007a). Takie stanowisko było m.in. konsekwencją opinii Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego o przyszłości zawodowej piłki nożnej w Europie, w której stwierdzono, że: (KP, 2006): *brak pewności prawnej skutkuje również tym, że nie wiadomo, jak daleko posunięta jest niezależność organizacji autonomicznych, takich jak UEFA i w jakim stopniu (...) wiążące są dla nich podstawowe zasady prawa*. Chociaż Komisja Europejska nie podjęła inicjatywy legislacyjnej, to zdecydowała się na przygotowanie i publikację *Białej Księgi na temat Sportu* (KE, 2007b). Dokument ten, obok kwestii społecznych i gospodarczych oraz bezpiecznego sposobu uprawiania sportu wskazywał, że *uprawianie sportu, obiekty i wydarzenia sportowe mają istotny wpływ na środowisko. Ważne jest, aby propagować należyte zarządzanie środowiskiem, w którym zawierają się między innymi ekologiczne zamówienia publicz-*

events fail to introduce their own environmental protection rules, the European Commission will initiate activities for developing an EU legal norm in this area.

Institutions involved directly in organisation of sport events have also recently acknowledged the need of introducing environmental criteria. In 2004, the Organisation Committee for the World Football Championship in Germany, in cooperation with the German Ministry of Environment, commissioned preparation of the *Green Goal Legacy Report* (2004). The aim of this initiative was to develop a set of recommendations regarding integration of environmental objectives during organisation of the event – how to prepare the World Cup minimising its environmental impact. It proposed diverse and wide activities enabling effective resource and energy use, reduction of negative pressure on water and air quality, minimisation of waste generation. Moreover, the World Cup in Germany was to be the first climate neutral championship. The commissioning institutions and the authors of the report assumed also that its recommendations would be applied during organisation of further events. And indeed, in 2006 the International Federation of Association Football (FIFA) joined the Green Goal Programme, acknowledging that environmental objectives should constitute one of the priorities during organisation of international football championships.

The International Olympic Committee has also recognised the significance of environmental protection issues during organisation of sport events. In 2006, it published a *Guide on Sport, Environment and Sustainable Development* (IOC, 2006). Apart from general guidelines on how to include environmental protection issues in organisation of sport events, this document pays special attention to football, stating: *Football is undoubtedly the world's most popular sport. (...) Due to its popularity and universality, football has an important role to play in sustainable development* (IOC, 2006). The guide's authors claim that football, being a team game, is in particular suitable for promoting joint environmental protection efforts.

The abovementioned documents have introduced criteria that enable organisation of large sport events in line with sustainable development principle. Nevertheless, although these concrete recommendations have been prepared, their adoption is purely voluntary and they should be perceived only as a set of guidelines. Given a lack of clear legal norms that would make environmental requirements obligatory during preparation and organisation of sport events, the extent to which these requirements are taken into account depends first and foremost on the importance of sustainable development issues in the societies of the host countries. If the level of environmental awareness is high, the

ne, zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie efektywności energetycznej, usuwanie odpadów oraz uprawa gleby i uzdatnianie wody. Europejskie organizacje sportowe i organizatorzy wydarzeń sportowych powinni postawić sobie ekologiczne cele, aby ich działania wpisywały się w zrównoważony rozwój. Publikacja *Białej Księgi* była wyraźnym sygnałem, że jeśli organizatorzy wydarzeń sportowych nie wprowadzą własnych zasad ich przeprowadzania zgodnie z wymaganiami ochrony środowiska, Komisja Europejska wprowadzi w tym zakresie unijną normę prawną.

Potrzebę wprowadzenia środowiskowych kryteriów dla przeprowadzania imprez sportowych w ostatnich latach dostrzegły także instytucje bezpośrednio związane z ich organizacją. W 2004 roku Komitet Organizacyjny Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w Niemczech, we współpracy z niemieckim ministerstwem środowiska, zlecił wykonanie raportu *Green Goal Legacy Report* (2004). Jego celem było przygotowanie rekomendacji, w jaki sposób cele środowiskowe powinny być uwzględnione w procesie organizacji turnieju – jak zorganizować mistrzostwa, aby ich oddziaływanie na środowisko było jak najmniejsze. Raport zawierał propozycje bardzo szerokich działań mających na celu efektywne wykorzystanie surowców i energii, zmniejszenie presji na wody i jakość powietrza atmosferycznego, minimalizację ilości wytwarzanych odpadów. Zgodnie z założeniem mistrzostwa w Niemczech miały być też pierwszymi w historii zawodami o neutralnym wpływie na klimat. Zakładano, że zawarte w nim rekomendacje będą wykorzystywane także w trakcie organizacji kolejnych wydarzeń. Tak też się stało, gdy w 2006 r. do programu Green Goal przystąpiła Międzynarodowa Organizacja Piłki Nożnej (FIFA).

Na wagę zagadnień ochrony środowiska przy organizacji imprez sportowych zwrócił uwagę także Międzynarodowy Komitet Olimpijski, który w 2006 roku wydał przewodnik *Sport, Środowisko, Rozwój Zrównoważony* (IOC, 2006). Opracowanie to, poza ogólnymi wskazówkami w jaki sposób kwestie ochrony środowiska powinny być uwzględniane w organizacji wydarzeń sportowych, w sposób szczególny odnosi się do piłki nożnej, która *jest niewątpliwie najbardziej popularnym sportem. Ze względu na powszechność ma do odegrania ważną rolę w zrównoważonym rozwoju* (IOC, 2006).

Można uznać, że powyższe opracowania wprowadziły kryteria pozwalające na organizację dużych imprez sportowych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Tym niemniej pomimo daleko idących deklaracji i sformułowania konkretnych rekomendacji zasady promowane przez FIFA czy Międzynarodowy Komitet Olimpijski mają jedynie charakter wskazówek i nie są obligatoryjne dla organizatorów. Wobec braku jednoznacznych norm prawnych to, które wymogi środowiskowe zostaną

society exerts pressure on the authorities and organisers to limit the event's environmental impacts. The European Football Championship organised in 2008 by Austria and Switzerland constitutes a good example of how sustainable development can be integrated into preparations to a large sport event. Both countries treat environmental issues as a considerable political challenge. Therefore, they conduct many initiatives to ensure that their economic development is sustainable. Austria is one of the most effective EU member states with regard to practical application of sustainable development principle (Eurostat, 2009). Therefore, when these countries were nominated in 2003 as the hosts of EURO 2008, it was obvious for the citizens as well as the politicians that the event had to be organised with sustainable development in mind. Austrian Parliament adopted a resolution on this matter already in 2004. The Swiss Parliament made a similar decision the following year. Members of Parliament defined 12 key areas and four of them referred directly to the environment: environmental management, energy and climate protection, transport and waste management. The remaining eight covered social, cultural and economic issues (Wachter and Tertschning, 2008).

These parliamentary decisions paved the way for the initiatives of the EURO 2008 organisation committee as well as Austrian and Swiss governments – commissioning a strategy for preparation and organisation of the cup in accordance with the sustainable development principle (Budil et al., 2007) and a study allowing for choosing environmentally-friendly packaging for beverages sold during the matches (Pladerer et al., 2008).

The strategy for sustainable organisation of EURO 2008 was prepared with the local authorities of the host cities to avoid imposing the programme by the state government – the strategy was to be developed with high involvement of local communities. Apart from environmental matters, the document discusses also economic issues (presenting how local entrepreneurs can become involved in the organisation of the cup, what benefits the event will bring to local communities and how to ensure that the new infrastructure is used in the future) and social ones (how to connect the EURO 2008 with other cultural events and how to organise the cup so as not to jeopardise security and local activity (Budil et al., 2007).

Carbon footprint, i.e. the amount of CO₂ emissions resulting from organisation of the cup, was applied for assessing the event's environmental impact. This approach brought expected results. Prior to the event, the Austrian government estimated the emissions related to the matches hosted by Austria at the level of 40,000 Mg CO₂. According to the final calculations, however, the emissions were over twice lower, amounting to 18,000 Mg CO₂ (EURO

uwzględnione wynika przede wszystkim z wagi, jaką do zagadnienia zrównoważonego rozwoju przykładają społeczeństwa krajów, w których wydarzenia te są organizowane. Tam, gdzie poziom świadomości ekologicznej jest wysoki społeczeństwo wywiera presję na władze i organizatorów mistrzostw, aby ich organizacja nie spowodowała degradacji środowiska przyrodniczego.

Dobrym przykładem jest sposób przygotowania i przeprowadzenia Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej w 2008 r., organizowanych wspólnie przez Austrię i Szwajcarię. W obydwu tych krajach kwestie ochrony środowiska traktowane są jako istotne wyzwanie. Austria uznawana jest za jedno z tych państw członkowskich, które najbardziej skutecznie wdrażają w praktyce zasady zrównoważonego rozwoju (Eurostat, 2009). Dlatego też, kiedy kraje te w 2003 r. zostały wybrane na gospodarzy EURO 2008, zarówno dla mieszkańców jak i polityków było oczywiste, że wydarzenie to musi zostać zorganizowane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Już w 2004 r. Parlament Austrii przyjął rezolucję w tej sprawie, podobną decyzję rok później podjął Parlament Szwajcarii. Parlamentarzyści uznali dwanaście obszarów za kluczowe, cztery z nich dotyczyły bezpośrednio środowiska: zarządzanie środowiskiem, energia i ochrona klimatu, transport i zarządzanie odpadami; pozostałe odnosiły się do zagadnień społeczno-kulturowych i gospodarczych (Wachter i Tertschning, 2008).

Rezolucje parlamentów stały się podstawą dla podejmowania działań zarówno przez komitet organizacyjny EURO 2008 jak i rządy obu krajów – zlecono przygotowanie strategii przygotowania i przeprowadzenia turnieju zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (Budil i in., 2007) oraz opracowania pozwalającego na wybór opakowań dla napojów sprzedawanych w trakcie meczów, których wpływ na środowisko będzie najmniejszy (Pladerer i in., 2008). Strategia przygotowywana była wraz z władzami miast, w których miały odbyć się mistrzostwa; chodziło bowiem o to, żeby nie był to program narzucony przez rządy krajów organizujących imprezę, ale aby program powstawał z jak największym zaangażowaniem społeczności lokalnych. Obok kwestii środowiskowych w dokumencie ujęto także zagadnienia ekonomiczno-gospodarcze wskazując m.in. jak w organizację mistrzostw włączyć będą lokalni przedsiębiorcy, jakie korzyści odniesie lokalna społeczność i jak zapewnić, że zbudowana infrastruktura będzie wykorzystywana w przyszłości; oraz społeczne dotyczące przede wszystkim połączenia mistrzostw z innymi wydarzeniami kulturalnymi oraz takiego sposobu organizacji imprezy aby nie zagroziło to bezpieczeństwu i aktywności lokalnej (Budil i in., 2007). Jako podstawę dla oceny wpływu turnieju na środowisko przyjęto tzw. ślad węglowy – wielkość dodatkowej emisji dwutlenku węgla spowodowanej organizacją mistrzostw.

2008 Sustainability Report, 2008). This was possible due to a number of measures in several fields:

- **Transport:** development of a transport system that would be convenient for football fans and environmentally-friendly at the same time was considered of key importance. As the cup was organised in two countries and the distances between the host cities were considerable, there was a risk that the travels between the stadiums would significantly increase emissions, in particular if the fans opted for cars. Therefore, the organisers adopted ambitious objectives: public transport should cover 60% of long distance travel and 80% of local travel. To achieve this a number of measures and activities were implemented: redesign of the park and ride system to ensure the most convenient access to stadiums, development of bicycle lanes and parking facilities around stadiums, development of pedestrian boulevards, introduction of a 36-hour *Combi-Ticket*, i.e. a joint card that includes a ticket to a match, tickets to public transport around the country and public transport in the host city, as well as provision of free public transport for the Euro accredited media.
- **Energy:** reducing energy consumption and increasing the share of energy from low carbon sources constituted another set of requirements defined by the Austrian and Swiss governments. These issues were taken into consideration during design and modernisation of the stadiums. LED and energy saving light bulbs replaced traditional lighting; stadiums in Vienna, Klagenfurt and Innsbruck were equipped with photovoltaic panels producing electricity; solar energy was also used for generation of electricity powering the football fan zones. The use of diesel power generators on stadiums and fan zones was reduced practically to providing electricity for TV crews and medical zones. The stadiums were connected to the power grid. Producers of renewable energy were selected as electricity suppliers. As a consequence, 66% of the energy consumed in stadiums in Switzerland came from hydro power stations, 24% from wind power stations and 10% from solar power stations (in Austria: 75%, 16%, 2% respectively plus 16% of energy was produced in biomass installations).
- **Waste management:** the main stream of waste generated during sport events includes cups and other beverage packaging as well as foodstuff and meal packaging. The host countries adopted an objective to minimise the amount of generated packaging waste and to ensure high level of recycling and utilisation. Based on the research commissioned by the Austrian and Swiss governments (Pladerer et al., 2008), the system of returnable cups and deposit fees for using them was chosen for implementation.

Takie podejście do problemu przyniosło oczekiwane efekty. O ile bowiem przed rozpoczęciem imprezy rząd Austrii szacował, że mecze które odbędą się w tym kraju spowodują emisję 40 000 Mg CO₂, to końcowe obliczenia wykazały, że emisja ta była ponad dwukrotnie mniejsza i wyniosła 18 000 Mg CO₂ (EURO 2008 Sust. Rep., 2008). Było to możliwe dzięki podjęciu działań w kilku obszarach:

- **Transport:** stworzenie systemu transportowego przyjaznego dla kibiców i dla środowiska zostało uznane za problem kluczowy. Ponieważ mistrzostwa odbywały się w dwóch krajach, a poszczególne miasta, w których rozgrywano mecze, dzieliła duża odległość to istniało niebezpieczeństwo, że przejazdy kibiców pomiędzy stadionami spowodują znaczący wzrost emisji. Dlatego przyjęto ambitne cele: zapewnienie, że transport publiczny obsługiwać będzie 60% podróży w ruchu dalekobieżnym i 80% w ruchu lokalnym. Aby to osiągnąć wdrożono szereg instrumentów i działań: przeprojektowano system *Parkuj i jedź* tak, aby zapewnić najłatwiejszy i najbardziej przyjazny dojazd do stadionów, rozbudowywano wokół stadionów ścieżki i parkingi rowerowe, tworzono bulwary dla pieszych, wprowadzono obowiązujący przez 36 godzin *Combi-ticket* – wspólną kartę będącą jednocześnie biletem na mecz i komunikację w mieście, gdzie mecz się odbywał oraz bezpłatne przejazdy środkami komunikacji publicznej dla przedstawicieli mediów akredytowanych przy EURO.
- **Energia:** zmniejszenie zużycia energii oraz jej pozyskiwanie z niskoemisyjnych źródeł było kolejnym podjętym wyzwaniem. Zagadnienie to uwzględniano już przy projektowaniu i modernizacji stadionów. W miejsce zwykłego oświetlenia wprowadzano żarówki LED i świetlówki energooszczędne, stadiony w Wiedniu, Klagenfurcie oraz Innsbrucku wyposażono w panele fotowoltaiczne, energię słoneczną wykorzystywano także dla produkcji prądu zasilającego strefy kibica. Ograniczono korzystanie z generatorów prądowców zasilanych olejem napędowym na stadionach i w strefach kibica, zasilano nimi niemal wyłącznie ekipy telewizyjne i sektory szpitalne, stadiony przyłączano do sieci energetycznej. Wybierając dostawców energii korzystano wyłącznie z usług producentów energii odnawialnej. W konsekwencji takiego podejścia w Szwajcarii 66% energii wykorzystanej na stadionach pochodziło z elektrowni wodnych, 24% wiatrowych i 10% słonecznych (w Austrii odpowiednio: 75%, 16%, 2%, dodatkowe 16% energii wyprodukowano z biomasy).
- **Gospodarka odpadami:** główne odpady powstające w trakcie imprez sportowych to kubki i opakowania po napojach oraz opakowania produktów spożywczych i potraw. Przyjęto cel

This solution was introduced in Innsbruck, Klagenfurt, Salzburg, Vienna and Zurich and disposable cups with a deposit fee were used in Basel. On the remaining stadiums the system was not implemented due to limited space to organise centres for returning used containers. The deposit fee for a cup was set at € 1-1.25. Cups were used mostly for beer, as mineral water and soft drinks were sold in bottles (so cups were unnecessary). Moreover, catering companies that wanted to sell food on stadiums and in fan zones were encouraged to limit the amount of food packaging and reduce distribution of advertising materials (leaflets). During match breaks the organisers showed a film explaining what to do with waste. As a consequence, 73% of the disposable cups were collected (10-25% were taken by fans as souvenirs), and 50% of packaging waste was recycled (2.3 million PET bottles and 1 million of aluminium cans were collected).

Apart from the above, environmental management systems, based on the EMAS system, were implemented on four Austrian stadiums: Vienna, Klagenfurt, Innsbruck and Salzburg. Swiss stadiums did not have to be standardised within this area, as their management systems had already included environmental aspects – all of them were equipped with PV installations, energy-saving devices as well as systems for rainwater collection and reuse.

EURO 2008 proved that it was possible to organise a large sport event following the rules of sustainable development and that such an approach brought environmental benefits through reducing the event's pressure on the natural environment. Proper understanding of sustainable development appears the key factor behind this success. It was perceived as balance between various spheres of activity and integration of environmental policy goals to the cup's organisation strategy, and not as installation of technical solutions that diminish environmental pressure. A number of other factors also proved crucial:

- High priority of environmental protection issues among society and politicians. This enabled an agreement on the idea to organise the cup with minimum negative environmental impact;
- Broad consultations with the authorities and inhabitants of the host cities regarding the way in which the championship was going to be organised, i.e. to maximise social and economic benefits without negative impacts on the state of the local natural environment;
- Strategy for integrating environmental objectives during planning and organisation of the championship, adopted at the initial stage of the preparations to the event, consistent implementation of this strategy;

zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów tego typu oraz zapewnienie wysokiego poziomu ich odzysku i recyklingu. Na podstawie badań zleconych przez rządy Austrii i Szwajcarii (Pladerer i in., 2008) uznano, że najbardziej korzystnym systemem będzie wprowadzenie kubków zwrotnych i opłat depozytowych za korzystanie z nich. Rozwiązanie takie przyjęto w Innsbrucku, Klagenfurcie, Salzburgu, Wiedniu i Zurichu, w Bazylei wprowadzono kubeczki jednorazowe z depozytem. Na pozostałych stadionach nie było możliwości zorganizowania tego systemu (miejsc zwrotu). Wysokość depozytu za kubek wynosiła 1-1,25 €, sprzedawano w nich niemal wyłącznie piwo. Napoje bezalkoholowe sprzedawano w butelkach (tu kubki były zbędne). Dodatkowo, firmy cateringowe na etapie przetargów i podpisywania umów zachęcano do minimalizacji ilości opakowań przy sprzedaży żywności oraz ograniczenia kolportażu materiałów reklamowych. W przerwach meczy emitowano film promujący właściwy sposób postępowania z odpadami. W efekcie odzyskano 73% kubeczków wielorazowych (10-25% kubków zabrali jako pamiątki kibice), poziom recyklingu wyniósł około 50% (odzyskano 2,3 mln butelek PET i 1 mln puszek aluminiowych).

Wśród innych podjętych działań było wprowadzenie systemów zarządzania środowiskowego, oparte na europejskim systemie EMAS na czterech stadionach w Austrii: Wiedniu, Klagenfurcie, Innsbrucku i Salzburgu. Stadiony w Szwajcarii nie musiały poddawać się standaryzacji w ramach systemów eko-zarządzania, gdyż już wcześniej sposób zarządzania nimi uwzględniał aspekty środowiskowe – wszystkie wyposażone były w instalacje fotowoltaiczne i efektywne energetycznie urządzenia, posiadały systemy zbierania wody opadowej i jej wykorzystywania na własne potrzeby.

EURO 2008 pokazało, że możliwe jest zorganizowanie wielkiej, sportowej imprezy z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz że przynosi to korzyści ekologiczne w postaci zmniejszenia presji, jaką wydarzenie to wywiera na środowisko przyrodnicze. Jak się wydaje, o sukcesie zdecydowało przede wszystkim właściwe rozumienie pojęcia zrównoważonego rozwoju – jako równoważenie różnych sfer aktywności i integracja celów polityki ekologicznej do strategii organizacji mistrzostw; a nie jako instalacja technicznych rozwiązań zmniejszających presję na środowisko poszczególnych aspektów środowiskowych. Ważny był także szereg innych czynników:

- wysoki priorytet ochrony środowiska, zarówno wśród społeczeństwa jak i polityków. Pozwoliło to na uzyskanie konsensu wokół postulatu organizacji turnieju w sposób minimalizujący jego negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze;

- Application of a measurable indicator for calculating the event's environmental impact (carbon footprint) and measurable targets for implemented environmental protection initiatives.

The above approach – preparation of a dedicated strategy, wide consultations with the authorities and inhabitants of the host cities, careful implementation of planned measures and their continuous monitoring – can and even should serve as an example for organisers of similar events. South Africa has looked at the lessons learnt during EURO 2008 when organising the 2010 World Cup, which allowed for limiting the event's negative environmental impact (CEBDS, 2010). Therefore, it is worth analysing whether and to what extent the experiences of Austria and Switzerland are used in Poland during preparations to EURO 2012.

EURO 2012 in Poland and Ukraine

The decision that Poland and Ukraine would organise the European Football Championship was announced on 18 April 2007. On the one hand people were overcome with joy but on the other they were concerned whether their countries would manage to implement the ambitious investment plan on time. These concerns were justified as both Poland and Ukraine lacked a sufficient number of stadiums, proper transport infrastructure – train and road infrastructure as well as public transport infrastructure in host cities – and adequate accommodation facilities, especially medium standard hotels and pensions. All this posed a considerable threat, namely, whether Poland would manage to finish all the work on time. On the other hand, it also provided an opportunity to organise the championship in line with the rules of sustainable development. As the infrastructure was non-existent, it was possible to design it in such a manner so as to minimise negative environmental impacts during the construction and operation stages. This would, however, require providing environmental issues with the same priority as economic and social aspects related to EURO 2012.

Unfortunately this did not happen. Environmental protection was hardly visible in the public debate on the championship. If it was mentioned at all, it was in the context of environmental provisions that hindered investment procedures. Central government as well as local politicians focused solely on the need to construct stadiums and transport infrastructure, ignoring the fact that EURO 2012 could lead to significant, negative environmental impacts, which could and should be prevented at the planning stage. Despite discussing various issues connected with the championship during nearly one third of 145 sittings of the Physical Education, Sport and Tourism Committee of the Parliament of the 6th term, none (sic!) of the sittings referred to

- prowadzenie szerokich konsultacji z władzami i mieszkańcami miast, w których rozgrywane były mecze, dotyczących takiego sposobu organizacji turnieju, który maksymalizował będzie korzyści społeczne i gospodarcze bez negatywnego wpływu na jakość lokalnego środowiska przyrodniczego;
- przygotowanie strategii uwzględniania celów środowiskowych w procesie przygotowania i przeprowadzenia turnieju na początkowym etapie organizacji mistrzostw, konsekwentne realizowanie zadań wpisanych w tę strategię;
- wprowadzenie mierzalnego wskaźnika wpływu organizacji mistrzostw na środowisko (śląd węglowy), oraz mierzalnych celów dla podejmowanych działań ochrony środowiska.

Zastosowane podejście – przygotowanie programu, szerokie konsultacje z władzami i mieszkańcami miast gdzie rozgrywane będą mecze, staranne wdrażanie zaplanowanych działań i ich stałe monitorowanie – może i powinno stanowić przykład dla organizatorów podobnych wydarzeń. Z doświadczeń EURO 2008 skorzystała Afryka Południowa przy organizacji Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w 2010 r., dzięki czemu możliwe było ograniczenie negatywnych skutków tego wydarzenia na środowisko (CEBDS, 2010). Warto więc przeanalizować czy i w jakim zakresie doświadczenie Austrii i Szwajcarii jest wykorzystywane w Polsce przy przygotowywaniu turnieju EURO 2012.

EURO 2012 w Polsce i na Ukrainie

Decyzja, że Polska wraz z Ukrainą zorganizuje Mistrzostwa Europy w piłce nożnej została ogłoszona 18 kwietnia 2007 r. Spowodowała, z jednej strony eksplozję radości, z drugiej obawę, czy nasze dwa kraje zdążą na czas zrealizować ambitny program inwestycyjny. Obawa była uzasadniona, ani w Polsce, ani na Ukrainie nie było wówczas wystarczającej ilości stadionów niezbędnych dla zorganizowania rozgrywek, infrastruktura transportowa – zarówno kolejowa i drogowa, jak i dotycząca transportu publicznego w miastach, w których miały odbyć się mecze – była niewystarczająca, baza hotelowa, szczególnie w odniesieniu do hoteli i pensjonatów o średnim standardzie, wymagała rozbudowy. Sytuacja ta stwarzała zarówno zagrożenie – czy Polska zdąży z realizacją wszystkich niezbędnych prac, ale z drugiej strony była szansą na przygotowanie mistrzostw zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Brak infrastruktury stwarzał bowiem możliwość, żeby zaprojektować ją w taki sposób, aby zarówno jej budowa jak i późniejsza eksploatacja powodowały jak najmniejszy wpływ na środowisko. Aby to osiągnąć, niezbędne było spełnienie kilku warunków, z których najważniejszym było uznanie, że kwestie ekologiczne powinny być uwzględniane na takim samym poziomie, jak zagadnienia społeczne i gospodarcze.

environmental protection issues or to the integration of environmental targets in the preparations to EURO 2012. These subjects were likewise missing in the analysis published by the Bureau of Research in the Chancellery of the Sejm (Adamiec, 2008). The Environmental Protection, Natural Resources and Forestry Parliamentary Committee also did not refer to these issues.

The Polish government adopted a passive attitude towards this topic. The statement made by the Minister of Environment, Maciej Nowicki, that according to the EU legislation it was impossible to decide upon the location of a road or to construct it without an environmental impact assessment (PAP, 15.04.2008) for a long time constituted the only statement of any member of the government regarding environmental protection during the championship. This was a response to the attempt at introducing amendments to the special purpose Act of 7 September 2007 on the preparation of the final of the UEFA European Football Championship EURO 2012 in order to restrict the obligation of conducting environmental impact assessments for roads and to limit public participation in this process. For a long time this was the only initiative taken by the Ministry of Environment. It became more active only in May 2010, when the International Cooperation Department approached EURO 2012 organisers to develop an environmental programme for the championship. The ensuing document identified four priority areas for action: transport (promotion of public transport and training in efficient driving), waste (waste minimisation and separate collection), climate protection (carbon offset) and environmental education. Although the host cities expressed their interest in implementing the programme, the scale of these activities remains unclear, as by the end of 2010 no funds were intended for these tasks.

Although initiating cooperation between the Ministry of Environment and EURO 2012 organisers constitutes a very positive development, it has been done much too late – the stage of preparations is too advanced to enable integration of environmental policy targets within the EURO 2012 organisation process. Such integration would allow for applying environmental guidelines during tenders for various projects related to the cup and their later implementation. Moreover, the government should have prepared and widely promote a strategic document that would coordinate different environmental protection activities carried out at various levels and by various institutions and that would indicate how to prepare for the championship in a successful, cost-effective and environmentally-friendly way. The fact that no budgetary resources were allocated for environmental protection during the cup proves that this issue is not a priority for the government. The activities planned by the Ministry of Environment

Niestety tak się nie stało. Ochrona środowiska nie pojawiła się niemal w ogóle w publicznej debacie, a jeśli o jej potrzebie dyskutowano, to jedynie w kontekście bariery jaką jest konieczność przestrzegania przepisów środowiskowych w procedurze inwestycyjnej. Politycy, zarówno rządowi jak i samorządowi, wypowiadali się wyłącznie o potrzebie budowy stadionów i infrastruktury transportowej, brak było refleksji, że organizacja EURO 2012 może powodować powstawanie znaczących, negatywnych oddziaływań na środowisko, któremu można i powinno się zapobiegać na etapie planowania. Choć zagadnienia związane z mistrzostwami rozpatrywano w trakcie niemal 1/3 z 145 posiedzeń Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki VI kadencji Sejmu RP to żadne z nich nie dotyczyło kwestii ochrony środowiska lub integracji celów ekologicznych w proces przygotowania Polski do tego wydarzenia! Tematy te zostały pominięte w opracowaniu Biura Analiz Sejmowych dotyczącym organizacji turnieju (Adamiec, 2008), nie odnosiła się do nich także sejmowa Komisja Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

Biernie w tej sprawie zachowywał się rząd Polski. Długo jedyną wypowiedzią członka rządu dotyczącą ochrony środowiska w trakcie przygotowań do mistrzostw była deklaracja ministra środowiska Macieja Nowickiego, który w kwietniu 2008 r. stwierdził, że zgodnie z prawem Unii Europejskiej nie jest możliwa lokalizacja i budowa dróg bez wykonania oceny ich oddziaływania na środowisko (PAP, 15.04.2008). Była to reakcja na próbę wprowadzenia zmian do specustawy (Dz.U. 173/2007 poz. 1219 z późn. zm.) z dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012, których celem był ograniczenie obowiązków wykonywania ocen środowiskowych dla dróg i ograniczenie udziału społecznego w tym procesie. Przez długi czas była to jedyna inicjatywa resortu środowiska, ministerstwo uaktywniło się dopiero w maju 2010 r. Departament Współpracy z Zagranicą MŚ zwrócił się wówczas do organizatorów turnieju z propozycją stworzenia programu środowiskowego mistrzostw. W efekcie przygotowany został dokument wskazujący cztery obszary priorytetowe działań: transport (popularyzacja transportu publicznego i szkolenia z efektywnej jazdy), odpady (zapobieganie powstawaniu i segregacja), ochrona klimatu (offset emisji CO₂) oraz edukacja ekologiczna. Zainteresowanie wdrażaniem programu środowiskowego wyraziły miasta gospodarze, jednak do końca 2010 r. brak było środków finansowych na realizację zaplanowanych działań.

Podjęcie przez Ministerstwo Środowiska współpracy z organizatorami EURO 2012 należy ocenić bardzo pozytywnie, jednak w znacznym stopniu jest to działanie spóźnione. Na tak zaawansowanym etapie przygotowań nie jest możliwe wdrożenie

are to be financed by the National Fund for Environmental Protection and Water Management. It does not mean, however, that the preparations violate environmental protection requirements. Polish environmental legislation is respected – location and construction of stadiums, transport infrastructure and hotel facilities follow environmental procedures and legal norms. Nevertheless, these activities are almost entirely limited to end-of-pipe solutions and do not attempt at integrating environmental, social and economic objectives. The investors, involved in the preparations for the cup, declare that environmental aspects are taken into consideration: in Wrocław living organisms and protected plants are to be moved from the construction site to the nearby nature protection area, tree stand management and noise management systems were introduced in Warsaw, while in Gdansk the investor *uses equipment in a good technical state, the vehicles are cleaned with washers on their leave from the construction site, and drains include sorbing agents for preliminary cleaning of rainwater collected around the stadium* (Mogielnicka, 2010). Clearly these measures are insufficient to ensure implementation of sustainable development principle. Implementation of systems for rainwater collection and its further reuse as well as closed cycle systems constitute the only initiatives that go beyond purely technological solutions. Such systems for managing precipitation water are going to be introduced on all Polish stadiums constructed for the purposes of the championship (Mogielnicka, 2010).

A publicly available plan for organising sustainable transport between the host cities, both road and rail, is lacking. Although the government has prepared a programme for construction of motorways and dual carriageways and modernisation of rail connections that are indispensable for efficient transport for the period of the cup, it has not presented any strategy for limiting transport's negative environmental impacts during the championship. Educational activities in this area have also been neglected.

The situation in local transport is only slightly better. The host cities (together with the Polish Football Association and governmental administration) made a commitment to prepare by 30 June 2009 management and public transport plans for the cup. They were submitted to the UEFA on time and in May 2009 experts confirmed that the plans fulfilled UEFA's requirements. Unfortunately, it soon became evident that due to a lack of a proper local transport strategy the government did not feel obliged to support local investments with budgetary funds and that the presented assumptions were unrealistic. Warsaw has withdrawn from four public transport investments of key importance while Gdansk will implement only two or three investments in this field. Poznan and Wrocław have also scaled down its public transport investments (NIK,

wytycznych dotyczących integracji celów polityki ekologicznej w proces przygotowania mistrzostw, które mogłyby być wykorzystane w trakcie przetargów na realizację projektów w ramach przygotowania do EURO. Nie powstał także sygnowany przez Rząd i szeroko upowszechniony dokument strategiczny, który koordynowałby działania w zakresie ochrony środowiska podejmowane na różnym szczeblu i przez różne instytucje wskazujący w jaki sposób skutecznie, bez negatywnych skutków zarówno dla środowiska przyrodniczego i dla efektywności ekonomicznej, powinny być prowadzone przygotowania do turnieju. Na to, że ochrona środowiska nie jest priorytetem dla rządu świadczy fakt, że na działania w tym zakresie nie przeznaczono z budżetu żadnych funduszy. Planowane przez Ministerstwo Środowiska działania mają być finansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Nie oznacza to jednak, że przygotowania prowadzone są niezgodnie z wymogami ochrony środowiska. Obowiązujące w tym zakresie w Polsce przepisy są przestrzegane, lokalizacja i budowa stadionów, infrastruktury transportowej czy hotelowej powstaje zgodnie z procedurami i normą prawa ochrony środowiska. Tym niemniej działania te sprowadzają się niemal wyłącznie do wdrażania rozwiązań inżynierskich, typu *końca rury*, a nie próby powiązania celów środowiskowych ze społecznymi i gospodarczymi. Jak wynika z deklaracji inwestorów zaangażowanych w przygotowanie turnieju cele środowiskowe są uwzględniane: przy budowie stadionu we Wrocławiu zakłada się przeniesienie organizmów żywych i roślin chronionych z terenu budowy do pobliskiego użytku ekologicznego, w Warszawie wprowadzone jest zarządzanie drzewostanem i hałasem, w Gdańsku *przy budowie używany jest sprawny technicznie sprzęt, samochody opuszczające plac budowy myte są myjkami czyszczącymi, a w studniach kanalizacyjnych zainstalowano elementy sorbentowe podczyszczające wody deszczowe z terenów wokół stadionu* (Mogielnicka, 2010). Trudno jest jednak uznać te działania za wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju. Jedynym, wykraczającym poza technologie sozologiczne rozwiązaniem jest stworzenie systemów zbierania wody deszczowej i jej wykorzystania do celów gospodarczych i w obiegach zamkniętych, przewidziany dla wszystkich wybudowanych na potrzeby mistrzostw polskich stadionów (Mogielnicka, 2010).

Brak jest upublicznionej koncepcji organizacji zrównoważonego transportu pomiędzy poszczególnymi miastami, w których trwać będą rozgrywki w trakcie mistrzostw: zarówno drogowego jak i kolejowego. Co prawda rząd przygotował program budowy autostrad i dróg ekspresowych oraz modernizacji linii kolejowych, nie przedstawił jednak strategii ograniczania negatywnego wpływu transportu w trakcie turnieju na jakość środowiska, brak

2010). There are more reasons behind these difficulties than just the economic crisis. One of the main causes is the lack of a countrywide strategy for organisation of sustainable public transport during the championship. Moreover, the government does not provide local authorities with planning, organisational or financial support for development of local public transport systems, which could be co-financed from the state budget. As local public transport development plans will be implemented only partially, a considerable number of football fans is expected to use their private means of transport, despite the fact that Poland is developing a card similar to the Austrian *Combi-Ticket*, called *Polish Pass* (The assumptions of the *Polish Pass* are even wider, as it should be available also for football fans without tickets to the matches).

Energy issues have been almost entirely ignored during the preparations for the EURO 2012. Despite the fact that all the newly-built stadiums will have roofs, and the vast roof surface could be easily used for PV installations, none of these facilities will be equipped with solar panels. The question about the sources of energy used on the stadiums and in fan zones has been disregarded. Measures for energy efficiency improvement have also been limited – only Wrocław is going to utilise chilled water for air-conditioning and heat pumps for warming domestic hot water. As a proper energy strategy is lacking, the championship will result in increased emissions of atmospheric pollutants.

Although the host cities claim that they conduct separate waste collection, they have not presented any strategy for waste sorting during the championship. Information on whether and how they are going to limit the amount of waste generated by football fans is also missing. If the host cities are going to limit their activities to provide bins for different types of waste, the recycling level is going to be low, even if the cities conduct educational activities highlighting benefits of separate waste collection.

Conclusions

The international community is increasingly aware of the necessity to organise sport events in accordance with the principle of sustainable development. This is already reflected in practice – organisation of EURO 2008 as well as the World Cup 2006 and 2010 took into consideration environmental objectives. Therefore, there is ample experience on how to prepare a large international football championship ensuring social, economic and environmental benefits.

Unfortunately, Poland has largely ignored the lessons learnt from the previous cups. Statements that would highlight the necessity to integrate environmental objectives in the preparations to EURO

także odpowiednich działań edukacyjnych. Tylko nieco lepiej przedstawia się kwestia transportu lokalnego. Miasta-gospodarze EURO 2012 zobowiązały się wobec UEFA (wspólnie z PZPN i administracją rządową) do opracowania i przedstawienia do 30 VI 2009 r. koncepcji zarządzania i transportu publicznego na potrzeby turnieju. Koncepcje te zostały opracowane w terminie i w maju 2009 r. eksperci potwierdzili, że spełniają one wymogi UEFA. Niestety już wkrótce okazało się, że brak strategii powoduje, że rząd nie czuje się zobowiązany do wspierania ze środków budżetowych inwestycji lokalnych, a opracowane założenia są nierealistyczne. W Warszawie wycofano się z czterech kluczowych inwestycji komunikacyjnych, w Gdańsku zrealizowane zostaną jedynie dwie (lub trzy), także w Poznaniu i Wrocławiu zaplanowane inwestycje nie będą w pełni wykonane (NIK, 2010). Trudności te nie są spowodowane wyłącznie przez kryzys finansowy, ale wynikają także z braku ogólnopolskiej strategii organizacji zrównoważonego transportu dla kibiców oraz wsparcia planistycznego, organizacyjnego i finansowego samorządów przez doradców rządowych w tworzeniu lokalnych systemów transportu publicznego dla kibiców, który mógłby być współfinansowany z budżetu centralnego. Ponieważ plan stworzenia lokalnych systemów komunikacji publicznej nie zostanie w pełni zrealizowany, to należy spodziewać się, że znaczna ilość kibiców przemieszczać się będzie własnymi środkami komunikacji i to mimo tego, że prowadzone są prace nad stworzeniem *Polish Pass*, czyli karty zbliżonej w założeniach do *Combi-ticket'u* (założenia *Polish Pass* są jednak szersze, ponieważ rozważa się, żeby objął on również kibiców nieposiadających biletu na stadion). W polskich planach organizacji EURO 2012 niemal zupełnie pominięto kwestie energetyczne. Pomimo tego, że wszystkie nowobudowane stadiony będą zadane, a ogromna powierzchnia dachów znakomicie nadaje się do zainstalowania paneli słonecznych żaden z nich nie jest wyposażony w instalacje fotowoltaiczne. Brak jest refleksji z jakich źródeł pochodzić będzie energia wykorzystywana na stadionach i w strefach kibiców w trakcie turnieju. W ograniczonym stopniu podjęto działania na rzecz efektywności energetycznej, jedynie we Wrocławiu zaplanowano wykorzystanie wody lodowej do chłodzenia pomieszczeń i zainstalowanie pomp ciepła do podgrzewania ciepłej wody użytkowej. Brak odpowiedniej strategii energetycznej spowoduje, że organizacja mistrzostw doprowadzi do wzrostu emisji zanieczyszczeń odprowadzanych do atmosfery.

Chociaż władze polskich miast, w których rozgrywane będą mecze, deklarują prowadzenie segregacji odpadów, to nie przedstawiły strategii w jaki sposób zamierzają to robić w trakcie trwania imprezy, brak jest informacji czy i w jaki sposób podejmowane będą działania na rzecz ograniczenia

on the cup. Instead, they are dominated by economic and investment issues. The strategy for 2012 are absent in the political and public debates minimising the championship's negative environmental impact has been missing for a very long time. The tenders for various projects related to the cup did not include criteria securing their compliance with the principle of sustainable development. The Ministry of Environment became more active only in the middle of 2010, when it was already too late to ensure that the development of the infrastructure indispensable for organising EURO 2012 would minimise negative environmental impacts and maximise environmental benefits. It still remains unclear to what extent the championship will be *greened*, as the state budget does not provide for any financial resources in this area.

It is therefore justified to conclude that most of Polish politicians understand the constitutional principle of sustainable development in a very narrow way. It is seen as respecting environmental protection provisions and not as integrating various spheres of activity. With such an approach it is unnecessary to search for innovative solutions or to prepare a coherent strategy, as environmental engineering projects are sufficient. From the point of view of the decision makers, such a conservative strategy is rather advantageous, as it releases them from taking tough decisions.

There are several reasons behind this predominant standpoint. Within last two decades Poland went through two large transformations: the first one was connected with the change from the socialist economy to the free market and the second one with adjustment to the EU membership requirements. Both processes had high social costs and placed burdens on large social groups (Karaczun, 2005). Politicians who led these processes also suffered the consequences of their decisions. The government of Tadeusz Mazowiecki, which conducted the reforms connected with the first process, as well as the government of Jerzy Buzek, which was responsible for implementing a majority of the transformation reforms, lost voters' support. The current government, aware of this regularity, may avoid innovative solutions, fearing that their introduction may lead to voters' discontent.

The low level of environmental awareness among Poles constitutes the second reason behind the approach adopted by the Polish government. As a result, the idea of sustainable development is misunderstood, its implementation is not perceived as advantageous for the society. Therefore, the pressure to implement the principle of sustainable development exerted on the politicians by the citizens and the media is low. In such situation, politicians tend to choose the simplest, routine solutions.

Will this limited understanding of sustainable development, reduced to conformity with environmental protection legislation, have negative con-

ilości odpadów wytwarzanych przez kibiców. Jeżeli zaplanowane działania polegać będą jedynie na ustawieniu pojemników na różne rodzaje odpadów, to – nawet jeśli będzie prowadzona edukacja wskazująca na korzyści z segregacji – należy spodziewać się, że poziom odzysku nie będzie znaczący.

Wnioski

Społeczność międzynarodowa w coraz większym stopniu dostrzega konieczność organizowania wydarzeń sportowych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Działania w tym zakresie wdrażane są w praktyce, zarówno EURO 2008, jak i mistrzostwa świata w piłce nożnej w 2006 i w 2010 r. zorganizowane zostały w sposób uwzględniający cele ekologiczne. Można więc uznać, że istnieje szeroka gama doświadczeń w jaki sposób przygotować i poprowadzić wielki, międzynarodowy turniej piłkarski aby uzyskać korzyści społeczne, gospodarcze i środowiskowe.

Niestety, jak się wydaje, Polska tylko w niewielkim stopniu postanowiła skorzystać z tych doświadczeń. W debacie politycznej i publicznej brak jest w zasadzie głosów wskazujących na konieczność integracji celów ekologicznych w program przygotowania do EURO 2012, dominują w niej kwestie inwestycyjne i ekonomiczne. Przez bardzo długi czas nie było strategii minimalizacji negatywnego wpływu mistrzostw na środowisko, w przetargach organizowanych w ramach prac przygotowawczych nie przygotowano kryteriów zapewniających realizację projektów zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Resort środowiska uaktywnił się dopiero w połowie 2010 r., kiedy za późno było już na zapewnienie, że rozwój infrastruktury niezbędnej dla organizacji turnieju będzie minimalizował negatywne oddziaływanie na środowisko i wspierał maksymalizację korzyści środowiskowych. W dalszym ciągu nie jest pewne w jakim stopniu strategia *zazieleniania* mistrzostw zostanie zrealizowana, bowiem w budżecie państwa nie przewidziano żadnych środków finansowych na ten cel.

Można więc uznać, że konstytucyjna zasada zrównoważonego rozwoju jest przez większość polityków w Polsce rozumiana w sposób bardzo wąski – jako prowadzenie działań zgodnie z przepisami ochrony środowiska; a nie jako integracja różnych sfer aktywności. Przy takim podejściu nie ma potrzeby poszukiwania innowacyjnych rozwiązań i przygotowania spójnej strategii, wystarczy, że stosowane są rozwiązania inżynierskie. Z punktu widzenia osób podejmujących decyzję taka, zachowawcza, strategia jest bardzo korzystna, nie wymaga bowiem podejmowania trudnych decyzji. To postępowanie ma swoje uzasadnienie: w okresie ostatnich dwudziestu lat w Polsce przeprowadzono dwie wielkie transformacje: pierwszą od gospodarki socjalistycznej do wolnego rynku, drugą związaną z dostosowaniem się Polski do wymogów

consequences? Probably yes. The current manner of thinking about EURO 2012 will strengthen the understanding of development as economic growth. Growth achieved at all cost, including the cost of increased pressure on the natural environment. This will limit the possibilities for introducing innovative solutions that allow for the integration of environmental targets with economic and social objectives (e.g. renewable energy use for powering stadiums where the football matches are going to be organised).

The above analysis leads to yet another practical conclusion, namely, that over twenty-year-long education on sustainable development has not yielded in Poland expected results. Understanding of this concept is still limited to environmental protection investments and the level of environmental awareness among society remains low. Environmental education has to undergo a thorough analysis and needs to be modified so that it can more effectively reach the awareness of the public in Poland.

References

- ADAMIEC K., 2008, EURO 2012 – wyzwania organizacyjne, in: *INFOS* 1(25): 10.01.2008. Biuro Analiz Sejmowych, Warszawa.
- BRUNDTLAND Commission, *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford 1987.
- BUDIL B., POPP G., TERTSCHNIG W., WEISHAUPL M., NOHEL C., WEIBEL B., BOSSHARDT F., GERBER P., WYDER R., WACHTER D., BERNER T., SCHAER A., *Auro-Swiss Sustainable strategy for UEFA EURO 2008*, 2007.
- CEBDS, *Guidelines for the sustainability of mega events*, Brazilian Business Council for Sustainable Development, Rio de Janeiro 2010.
- COLLINS A., JONES C., MUNDAY M., 2009, Assessing the environmental impact of mega sporting events. Two options, in: *Tourist Management* 30, p. 828-837.
- DICKSON C., ARCORDIA C., 2010, Promoting sustainable event practice: the role of professional associations, in: *International Journal of Hospitality Management* 29, p. 236-244.
- Europejski Komitet Społeczno-Ekonomiczny, 2005, Opinia w sprawie turystyka i sport: przyszłe wyzwania dla Europy, in: *O.J. C* 157, 28.06.2005, p. 0015-0021.
- EUROSTAT, *Sustainable development in EU. 2009 monitoring report of the EU sustainable development strategy*, European Union, Luxembourg 2009.
- EURO 2008 Sustainability Report EURO*, Austria Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management, Switzerland Federal Office for Spatial Development, Switzerland Federal Office for the
- członkostwa w UE. Procesy te były społecznie bardzo bolesne i dotyczyły dużych grup społecznych (Karaczun, 2005). Koszty ponieśli też politycy którzy przeprowadzili tym procesom, zarówno rząd Tadeusza Mazowieckiego, który wdrażał reformy pierwszego z tych procesów; jak i Jerzego Buzka, który przeprowadził większość pozostałych procesów transformacji zostały przez wyborców odrzucone. Obecne władze świadome tych uwarunkowań mogą unikać rozwiązań innowacyjnych w obawie, że ich wprowadzenie spowoduje niezadowolenie wyborców.
- Drugim powodem jest z pewnością niski poziom świadomości ekologicznej mieszkańców Polski. Powoduje to brak zrozumienia czym jest ekorozwój oraz że jego wdrażanie jest w interesie społeczeństwa. Przekłada się to na brak presji ze strony obywateli i mediów na polityków, którzy w tej sytuacji wybierają rozwiązania najprostsze i rutynowe. Czy ograniczenie rozumienia zasady zrównoważonego rozwoju jedynie do kwestii przestrzegania normy prawa ochrony środowiska będzie miało negatywne konsekwencje? Zapewne tak. Obecny sposób myślenia o organizacji EURO 2012 petryfikować będzie sposób myślenia o rozwoju opartym jedynie na wzroście gospodarczym. Wzrost osiąganym za wszelką cenę, także kosztem zwiększenia presji na środowisko przyrodnicze. Ograniczy on możliwość wprowadzania rozwiązań innowacyjnych, takich które pozwolą na integrację celów ekologicznych z gospodarczymi i społecznymi (np. służących wykorzystywaniu odnawialnej energii dla zasilania stadionów, na których rozgrywane będą mecze).
- Powyższa analiza pozwala na wyciągnięcie jeszcze jednego, praktycznego wniosku. Prowadzona od ponad dwudziestu lat edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w Polsce nie przyniosła dotychczas oczekiwanych rezultatów. Nadal poziom rozumienia tego pojęcia jest w Polsce zawężony do sozologii, a poziom wrażliwości społecznej na zagadnienia środowiskowe jest ciągle niski. Celowe wydaje się przeanalizowanie dotychczasowych kierunków tej edukacji i dokonanie w niej takich zmian, które spowodują, że będzie ona bardziej skutecznie przebijając się do świadomości mieszkańców naszego kraju.
- Environment, Switzerland Federal Office of Sport, Berne and Vienna 2008.
- GAŁUSZKA A, MIGASZEWSKI Z., 2009, The Problem of Sustainable Use of Mineral Resources, in: *Problemy Ekorozwoju/Problems Of Sustainable Development*, vol. 4 no 1, p. 123-130.
- Green Goal Legacy Report, *FIFA Organizing Committee*, Frankfurt/Main 2004.
- HULL Z., 2007, Does the idea of sustainable development show a new vision of the devel-

- opment of the civilization?, in: *Problemy Ekorozwoju/Problems Of Sustainable Development*, vol. 2, no 1, p. 49-57.
13. IOC, 2006, *Guide on sport, environment and sustainable development*, International Olympic Committee, Geneva 2006.
 14. KARACZUN Z. M., 2005, Preparing for EU environmental policy in Poland: the case of the nitrates directive, in: *Land Use Policy* 22, p. 245-253.
 15. Komisja Europejska, *Dokument roboczy służb Komisji. Streszczenie oceny wpływu. Dokument towarzyszący Białej księdze na temat sportu*, SEC (2007) 936, Bruksela 2007a.
 16. Komisja Europejska, *Biała księga na temat sportu*, KOM (2007) 391, wersja ostateczna, Bruksela 2007 b.
 17. Komisja Prawna PE, *Opinia Komisji Prawnej dla Komisji Kultury i Edukacji w sprawie przyszłości zawodowej piłki nożnej w Europie*, 2006/2130(INI).
 18. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (D.U. 78/1997 poz. 483 z późn. zm.).
 19. MOGIELNICKA D., *Wpływ organizacji UEFA EURO 2012 w Polsce na środowisko – diagnostyka zagrożeń*, praca inżynierska w Katedrze Ochrony Środowiska SGGW, maszynopis, Warszawa 2010.
 20. NIK, 2010, *Informacja o wynikach kontroli przygotowania Polski do organizacji finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012*, NIK, Warszawa, 2010.
 21. PAP, *Ministerstwo Środowiska: Środowisko a EURO 2012*, informacja z 15.04.2008.
 22. PAWŁOWSKI A., 2009, The Sustainable Development Revolution, in: *Problemy Ekorozwoju/Problems of Sustainable Development*. vol. 4, no 1, p. 65-76.
 23. PASCHALIS-JAKUBOWICZ P., 2011, Theoretical Basis and Implementation of the Idea of sustainable Development in Forestry, in: *Problemy Ekorozwoju/Problems Of Sustainable Development*, vol. 6, no 2, p. 101-106.
 24. PLADERER C., MEISSNER D., DINKEL F., ZSCHOKKE M., DEHOUST G., SCHULLER D., *Comparative Life Cycle Assessment of various Cup Systems for the Selling of Drinks at Events Focussing on major events such as the European Football Championships UEFA EURO 2008 in Austria and Switzerland as well as the German Bundesliga*. Vienna, Basel, Darmstadt, 24th September 2008.
 25. *Recommendation Rec(2000)17 of the Committee of Ministers to member states on the Code of sustainability in sport: a partnership between sport and environment*. 720th meeting of the Ministers' Deputies, 13.09.2000.
 26. REDCLIFT M. R., 2009, Sustainable Development (1987 – 2005) – an Oxymoron Comes of Age, in: *Problemy Ekorozwoju/ Problems of Sustainable Development* vol. 4, no 1, p. 33-50.
 27. RUSSEL D. L., 2010, Curmudgeon's Thoughts on Sustainability, in: *Problemy Ekorozwoju/ Problems of Sustainable Development*, vol. 5, no 1, p. 15-22.
 28. SKOWROŃSKI A., 2006, Sustainable development as the perspective of further civilisation development, in: *Problemy Ekorozwoju/ Problems of Sustainable Development*, vol. 1, no 2, p. 47-57.
 29. SZTUMSKI W., 2006, The idea of sustainable development and possibility of its realization, in: *Problemy Ekorozwoju/Problems Of Sustainable Development*, vol. 1, no 2, p. 73-76.
 30. TUSK D., Przedstawienie przez Prezesa Rady Ministrów programu działania Rady Ministrów wraz z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania, in: *Sprawozdania scenograficzne z posiedzeń Sejmu RP VI kadencji*, Sejm RP, Warszawa, 23 listopada 2007.
 31. *Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012* (D.U. 173/2007 poz. 1219 z późn. zm.).
 32. WACHTER D., TERTSCHNING W., *UEFA EURO 2008 Sustainability Strategy*, presentation on: ESDN Conference 2008 – Coordinating SCP and CSR policies with Sustainable Development Strategies, Paris, 29 June-1 July, 2008.

